

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Бабенко Т. В.

*Північно-Східного міжрегіонального управління
Державної служби з питань праці*

***Анотація.** У статті зазначається про важливість та необхідність набуття знань з охорони праці та безпеки життєдіяльності у майбутніх учителів в процесі їх навчання. Здійснено аналіз понять «компетенція», «компетентність». Обґрунтовано перелік загальних та професійних компетентностей з БДЖ та ОП, якими мають оволодіти студенти у процесі освіти.*

***Ключові слова:** охорона праці, безпека праці, учитель, безпека життєдіяльності, компетенція.*

Важливим в умовах сьогодення є формування компетентностей з охорони праці та безпеки життєдіяльності у майбутніх учителів необхідно розкрити поняття «компетентність». Поняття «компетентність» знаходиться нині в епіцентрі світової думки, оскільки розкриває якісно нові перспективи розуміння місії освіти та життєвих результатів освітньої діяльності. Запровадження компетентнісного підходу, передбачає безповоротний відхід від предметоцентризму та спрямованість на студентоцентроване навчання, ідея якого максимально забезпечити студентам шанси отримати перше місце роботи на ринку праці, підвищення їхньої «вартості» у роботодавців.

Аналіз стану професійної діяльності вчителів освітньої галузі «Технології», підготовки студентів на факультетах професійної та технологічної освіти ВНЗ виявили низку невідповідностей, зокрема:

- між соціальним замовленням суспільства і держави у якісній підготовці майбутніх учителів у ВНЗ, конкурентоспроможних на ринку праці, та сучасним станом професійної підготовки фахівців технологічної освіти, недостатнім рівнем сформованості у них професійно-педагогічної компетентності;

- між вимогами до вчителів щодо забезпечення безпечних умов проведення різних видів навчальних занять та недостатнім рівнем їх спеціальної підготовки з охорони праці в освітніх установах;

- необхідністю наукового обґрунтування педагогічної системи професійної підготовки студентів технологічної освіти та недостатньою розробленістю теоретико-методологічних засад її проектування, відсутністю науково обґрунтованих дидактичних і методичних основ організації процесу підготовки цих фахівців в контексті становлення особистісно-орієнтованої парадигми освіти [5, с. 8].

Компетентності являють собою динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь і здатностей. Проте, не може бути жодного протиставлення результатів навчання та компетентностей, адже між ними є глибока діалектична єдність: сукупність результатів навчання в їх динамічному поєднанні приводить до набуття особами, які навчаються, відповідних компетентностей, а з іншого боку – оволодіння певною компетентністю вимагає засвоєння конкретних знань, умінь, навичок, тобто – результатів навчання [8, с. 9]. У понятті «компетентність» відображена практична спрямованість освітнього процесу. Компетентність формується та виявляється в практичній діяльності, передбачає ефективну діяльність, та підвищує ефективність вирішення якої-небудь задачі або виконання якої-небудь дії.

За загальноприйнятою класифікацією компетентності поділяють на дві групи: загальні компетентності (*generic competences, transferable skills*), тобто універсальні та фахові (предметно-спеціальні) компетентності (*subject specific*

competences), які визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію студента - випускника.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти, показником її якості визначено компетентності, які становлять основу її професійного аспекту, оскільки необхідні для діяльності в сфері обраної професії. Тому більшість освітян сходяться на думці, що предметно-спеціальні (фахові) компетентності характеризується наявністю у фахівця не стільки значного обсягу знань і досвіду, скільки вмінь актуалізувати накопичені знання та вміння в потрібний момент і використати їх у процесі реалізації своїх професійних функцій [7]. Виходячи з цього, фахова компетентність виражається в здатності правильно оцінити ситуацію, що склалась, і умінні знайти необхідне рішення, аби досягнути найкращих результатів у професійній діяльності.

Формування компетентностей відбувається засобами змісту освіти, в результаті у студентів розвиваються здібності та з'являються можливості вирішувати в повсякденному житті реальні проблеми - від побутових до виробничих і соціальних.

Формування професійної компетентності з питань безпеки включає наступні аспекти: формування умінь і навичок з видів діяльності, які здійснюються не тільки в безпечних умовах, але і в умовах ризику; спеціальну теоретичну підготовку до безпечної життєдіяльності (осмислення загальних проблем ризику, безпеки, небезпеки тощо); психологічну підготовку до безпечної життєдіяльності (формування сміливості, рішучості, готовності до діяльності в умовах прийняттого ризику тощо); розвиток якостей особистості, необхідних для безпечної життєдіяльності (далекоглядності, гуманності, оптимістичність тощо, як основи безпеки окремої людини і суспільства в цілому) [4].

Після набуття умінь і навичок з охорони праці, майбутні учителі зможуть застосовувати їх на практиці, а саме:

1. Застосувати знання положень основних нормативно-правових актів з безпеки життєдіяльності та охорони праці у своїй професійній діяльності;

2. Визначити коло своїх обов'язків з питань виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;

3. Планувати заходи з профілактики виробничого травматизму й професійної захворюваності, аналізувати та усувати причини нещасних випадків на виробництві;

4. Організувати атестацію робочих місць за умовами праці, та встановити комплексну оцінку чинників виробничого середовища, їхнього впливу на здоров'я й працездатність людини;

5. Передбачати виконання комплексу заходів щодо забезпечення електробезпеки та пожежної безпеки під час виконання професійних обов'язків;

6. Аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування, враховуючи специфіку механізму дії вражаючих факторів;

7. Ідентифікувати небезпечні чинники природного та техногенного середовищ і знаходження шляхів відвернення їхньої вражаючої дії.

Підсумовуючи усе вищевикладене, можна зробити висновок, що сучасний розвиток та функціонування суспільства вимагає здійснювати фахову підготовку вчителів освітньої галузі «Технологія» з урахуванням знань з охорони праці. Тому метою вищої освіти сьогодні є підготовка фахівців, що володіють професійними компетентностями, та здатні забезпечити безпеку у виробничій і поза виробничій діяльності та в умовах надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту», № 1556-VII від 01.07.2014 Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 37-38. С. 2004.

2. Закон України «Про освіту», № 2145-19 від 05.09.2017 Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 38-39. С.380.

3. Закон України «Про охорону праці», № 2694-12 від 20.01.2018 Відомості Верховної Ради (ВВР). 1992. № 49. С.668.

4. Кобилянська І.М. Формування професійної компетентності з безпеки життєдіяльності у фахівців економічного спрямування. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Випуск 35. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. С. 280–286.

5. Компетентністний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій : колективна моногр. / авт. кол.: А.М. Гедзик, О.М. Коберник, С.І. Ткачук, С.М. Ящук [та ін.]. Умань: Видавець «Сочинський М.М.», 2017. С.280

6. Кузнецов В.О. , Мухин В.В., Буров О.Ю. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». *Вища освіта*. 2001. № 6. С. 6–17.

7. Овечкин В.П. Компетентность и мобильность специалиста. *Профессиональное образование*. 2005. № 8. С. 19.

8. Типові навчальні програми нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», «Цивільний захист». Київ : Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, 2011. 72 с.

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Бичко М. В.

Полтавський державний медичний університет

Анотація. Обґрунтовано необхідність формування та подальшого розвитку культури безпеки майбутніх лікарів у закладах вищої освіти медичного профілю з метою мінімізації ризиків та уникнення небезпек, професійних шкідливостей та професійних захворювань, що пов'язані безпосередньо з виконанням професійних обов'язків лікаря.